

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Leto XXVI. Štev. 13 (835)

T R S T - 13. septembra 1974

100 lir

Brez komunistov ni izhoda iz sedanje politične krize

"Nov način vladanja" pomeni tudi rešitev odprtih
vprašanj slovenske narodnostne manjšine

Res ne more nihče tajiti, da je kriza, ki te mesece pesti italijansko gospodarstvo taka, kakršne ne pomnimo vsa povojna leta. Dejansko se je zgodilo to, kar smo komunisti govorili tudi tedaj, ko je krščanska demokracija igrala na struno "gospodarskih čudežev" in blaginje, ki je za vogalom".

In vendar ne moremo pripisati, kot bi to hoteli nekateri komentatorji, krivde za to krizo samo arabskim šejkom. Ta krilatica je morda zavedla koga prejšnje leto, dokler niso izbruhnili škandali s prikrievanjem zaloga nafte in podkupovanjem vladnih strank.

Testenine se vendar ne delajo iz nafte, bo dejal preprost človek, ki ve, koliko denarja mora potrositi za vsakdanje življenjske potrebščine. Minister za delo, socialist Bertoldi, tudi ne laže, ko napoveduje za to jesen nov val brezposelnosti, o čemer pričajo tudi čedalje pogostejši posegi s krčenjem delovnega urnika in dopolnilno blagajno v večini italijanskih tovarn.

Resnica je, kot so že mnogi zapisali, da je riba gnila pri glavi: Krščanska demokracija, ki je vsa povojna leta usmerjala italijansko politiko v korist višjih in parazitarnih slojev, je zašla tudi sama v krizo. Ni več sposobna vladati, ker ne more več brzdati pohoda inflacije, ne da bi bila prisiljena stopiti na prste tistim, ki so izmogli državo do zadnjega. Tega noče, zato pa se zvija v krčih in išče rešitve zgolj v tradicionalnih metodah privijanja davčnega vijaka.

Komunisti smo večkrat predlagali korenite ukrepe za izhod iz krize. To smo lahko storili, ker nas ne vežejo nobene obveze do bogatih parazitov, ki so se vgnezdili v najdelikatnejše sklepe italijanske družbe. Tudi vemo, da je Italija potrebna resne terapije, spopada intere-

sov, ki naj enkrat toliko da prednost širokim ljudskim slojem, nerazvitim področjem in družbeni potrošnji.

Novi gospodarski model, o katerem se je tolikanj govorilo po energetske krizi lanske jeseni, zahteva namreč ostrih ukrepov in odločnih premikov v gospodarstvu. To pa lahko naredi le "močna" vlada. Močna pa ni, kot bi morda mislili domači in tuji reakcionarji, vlada desnice ali polkovnikov, pač pa le tista vlada, ki bo pri izvajanju svojih ukrepov čutila za seboj močno podporo ljudstva.

STOJAN SPETIČ
(Nadaljevanje na 2. strani)

Ženska odbojgarska edipa "Sloga", ki je zmagala na turnirju "Dela" v Trebčah. (Poročilo o prazniku v Trebčah objavlja mo na notranjih straneh)

Obletnica čilske tragedije

Minilo je eno leto odkar so fašistični golpisti zrušili vlado demokratične enotnosti v Čilu, se polastili oblasti in povzročili smrt zakonitega predsednika tovariša Allendeja.

Na tisoče in tisoče ljudi, komunistov, socialistov in demokratov je bilo odvedenih v ječe in koncentracijska taborišča ali pa umorjenih. V tem letu so bili uprizo-
(Nadaljevanje na 8. strani)

Vsi letošnji festivali in razne druge pobude komunističnega tiska se vrše v znamenju proslavljanja 50.letnice glasila KPI "L'Unità". Z zadovoljstvom lahko zapišemo, da so vse dosedanje prireditve - in teh je bilo mnogo - doživele zelo lep uspeh. Množice delovnih ljudi so ponovno potrdile svojo navezanost na komunistični tisk in zanimanje za številne probleme, o katerih, se ja na prireditvah govorilo. Gornja slika je bila posneta na Pončani v Trstu. Na pokrajinskem festivalu glasila "L'Unità" sta govorila: član vodstva KPI Minucci in poslanec Albin Škerk.

Nič čudnega, torej, če se tega zavedajo tudi jasnovidnejši politiki, ki so že sredi poletja začeli razpravljati o odnosu s KPI, o vključevanju komunistov v "sfero oblasti" in podobno.

Kaj menimo komunisti so jasno povedali partijski voditelji v Rimu in tudi pri nas. Komunisti se nismo nikoli otresali sprejemanja odgovornosti in niti ne zanimali svoje upravičene težnje, da bi sodelovali pri usmerjanju državne politike. Da znamo dobro voditi družbo smo dokazali že v praksi. Predvsem v "rdečih" deželah, komunisti niso skrivali svojih predlogov in zahtev, ko se govori o vlogi pri vodenju države.

"Komunisti, je zapisal tovariš Amendola, ne bomo nalagali dragocenega bogastva partije na ladjo, ki se potaplja. Pripravljeni smo zatorej sodelovati samo tedaj, ko bi imeli stvarna jamstva, da bo bistveno spremenjena gospodarska politika in ves način vodenja oblasti".

Demokratska reforma državnega aparata in njegovih služb, ki jih je treba očistiti fašistične zalege, odločen spopad s fašistično prevratniško mrežo in moralizacija javnega življenja so prva zahteva, kateri sledijo še druge. Izvesti je treba reforme, ki so danes že pogoj izhoda iz krize. V gospodarstvu je potrebna predvsem pravična davčna politika, kar pomeni, da je treba pobirati denar tam, kjer se kopiči in ga nameniti velikim razvojnim investicijam. Potrošnja je treba preusmeriti v kolektivne potrebe, kot so stanovanja, zdravstvo, prevozi, šola in vrtci. Začeti je treba brezkompromisen boj vsakršni špekulaciji, katerim sedanja šibka vlada ne more biti kos in jim samo podlega.

V naših krajih, sta poudarila tovariša Škerk in član osrednjega vodstva KPI Minucci, ki sta govorila na pokrajinskem festivalu "Unita" v Trstu pa pomeni "nov način" vladanja tudi rešitev odprtih vprašanj slovenske manjšine. Kajti demokratizacija javnega življenja in uresničevanje ustavnih načel o enakosti so pogoj za konstruktiven doprinos komunistov k reševanju krize. V trenutku, ko bi krščanska demokracija bila prisiljena spremeniti svoja stališča in se resno spoprijeti - na programski osnovi - s komunisti, bo manjšinsko vprašanje bolj kot prej v ospredju.

Kajiti za nas pomeni prav reševanje vprašanja pravic slovenske manjšine najboljši dokaz o spremembah, ki vodijo na poti napredka.

Spominska svečanost

Preteklo nedeljo je bila spominska svečanost na strelišču pri Basovici, kjer so fašisti ustrelili štiri slovenske antifašiste: Bidovca, Marušiča, Miloša in Valenčiča. Govorila sta Giovanni Postogna, ki je bil sojen in obsojen skupaj s štirimi junaki, in Duško Udovič. Svečanost je vodil bazovski domačin Miro Presl.

Vrhovi leve sredine se posvetujejo in preverjajo gospodarski položaj v državi pa se čedalje zaostreje

Gospodarski položaj v Italiji je silno težak in lahko rečemo, da se čedalje bolj slabša. Draginja blazno narašča. Brezposelnost grozi. Velekapital izsiljuje. Vlada je šibka in nima volje, da bi sprejela učinkovite ukrepe za izhod iz slepe ulice. Glavni voditelj krščanske demokracije Fanfani, namesto, da bi poslušal nasvete tistih, ki postavljajo konkretne predloge za izhod iz sedanjega položaja, misli predvsem na to, kako bi onemogočil dialog z levico, kako bi zavrl ali celo preprečil morebitno sodelovanje s komunisti.

Te dni se v Rimu razvija dokaj živahna politična dejavnost. Bilo je mnogo sestankov na najvišji ravni. Bilo je več zanimivih srečanj med levosredinskimi partnerji. Mnogo se govori o preverjanju. Govori pa

v sedanjem položaju vodijo komunisti in vse delavske sile. "Nahajamo se pred resničnimi težavami in pred nesramnimi, zločinskimi in umazanimi manevri na škodo potrošnikov in delavcev še posebej. Ti manevri pospešujejo po eni strani inflacijo, po drugi pa masne profite magnatov. Uresničila so se predvidevanja sindikatov in komunistov. Ne smemo si delati utvar. Boj bo težak, zakaj ofenziva finančnih in industrijskih mogotec ne pozna meja", tako je poudaril Lama.

PRISPEVKI

Za sklad "DELA" so prispevali: Stane Ban iz Banov 2000 lir, Justa Milkovič iz Banov 500 lir, Bernarda Špehar iz Banov 2000 lir in Silvo Križmanič tudi iz Banov 4000 lir.

Silvo Križmančič iz Banov prispeva 3000 lir za spomenik NOB v Bazovici.

V počastitev spomina prerano umrlega Ludvika Bažec daruje Viktor Kosmač iz Zabračca 10.000 lir za komunistični tisk.

V počastitev spomina svojega strica Ignacija Kjuder, ki je pred nedavnim preminil v Ljubljani in v počastitev spomina tovariša Viljema Čok iz Lonjerja daruje družina Andreja Kranjec iz Podlonjerja 5000 lir za sklad "DELA".

Za tiskovni sklad "DELA" sta prispevala Albin Pertot iz Nabražine 10.000 lir in Hamlet Peric in Nabražine 3000 lir.

Vsem dobrotnikom iskrena hvala.

PISMO UREDNIŠTVA

Dragi bralci, naročniki!

Po daljšem poletnem premoru je naš list zopet izšel. Še naprej bo izhajal vsakih štirinajst dni.

List bi radi izboljšali. Radi bi videli, da bi bila njegova vsebina pestrejša in zanimivejša. Zato želimo, da bi nas opozarjali tudi na razna vprašanja krajevnega značaja. Nadaljevati bi se morala razprava o teh vprašanjih.

V zadnjem času so se tiskarski stroški občutno povečali. Tudi zato prosimo vse tiste, ki še niste poravnali naročnine za tekoče leto, da to storite čimprej. Denar lahko izročite v sekcijah partije, lahko pa ga pošljete po pošti. Vsem se že vnaprej zahvaljujemo.

Ob tej priložnosti pa se še posebej zahvaljujemo številnim dobrotnikom, ki se ob raznih priložnostih spomnejo na naš list.

Uredništvo

Draginja nenehno narašča. Lahko rečemo, da je vrednost mezde ali plače vsak dan manjša. V obdobju med julijem 1973 in aprilom 1974 se je cena kruha povečala za 23%, testenin za 28%, mesa za 2%; olivno olje se je podražilo za 34%, mleko za 14%, sladkor za 3%, vino za 6% itd. V istem obdobju so se cene perila in pletenin povečale za 16%, obutve za 18%, oblek za 16%, pohištva za 15% itd. Mnogo višji skok je bil zabeležen pri nekaterih drugih potrebščinah. Gorivno olje se je podražilo kar za 132%, za 10% pa so se podražili zasebni prevozi.

Tako pravijo podatki za obdobje julij 1973 - april 1974. Kaj naj rečemo za obdobje po letošnjem aprilu?

se tudi o morebitnem odstopu vlade in celo o razpisu novih državnozborskih volitev. Sicer pa, kot kaže, nobena politična skupina ne želi, da bi do predčasnih volitev v resnici prišlo.

Socialistično vodstvo je sporočilo (v torek, 10.t.m.), da je tajništvo stranke proučevalo gospodarska in politična notranja in zunanja vprašanja. Napovedani so še drugi sestanki na visoki ravni. Namestnik stranke Mosca je izjavil, da je tajništvo z zaskrbljenostjo obravnavalo sedanji položaj.

V ideološki reviji KPI "Rinascita" je Luciano Lama, glavni tajnik sindikalne zveze CGIL obrazložil pomen boja, ki ga

O novem regulacijskem načrtu devinsko-nabrežinske občine

Novi regulacijski načrt, do katerega namerava devinsko-nabrežinska občinska uprava čimprej priti, je sprožil veliko zanimanje v krajevni javnosti. K temu so pripomogli tudi nekateri komentarji, ki so bili objavljeni v časopisih. Komunisti aktivno sodelujejo v razpravah o tem vprašanju. Sklicali so tudi več članskih sestankov (v Nabrežini, Šempolaju, Prečniku, Vižovljah, Medji vasi), na katerih so razpravljali o stališču, ki naj ga zagovarjajo tovariši v občinskem svetu.

Zavedamo se, da gre za važno vprašanje, kateremu je treba posvetiti največjo pozornost. Odloča se namreč o prihodnosti najlepšega dela obmorskega Krasa. V igri so veliki interesi socialnega in ekonomskega značaja skupnosti.

Dosedanji regulacijski načrt je pomanjkljiv in razmere same so ga že pred več leti prerastle. Treba ga je torej zamenjati z novim načrtom. Že pred več leti je bila imenovana posebna občinska komisija, kateri je bila poverjena naloga, naj zadevo prouči skupaj z arhitekti (Jagodic, Celli, Semerani), katerim je bilo naročeno, naj izdelajo osnutek novega načrta. Arhitekti so izdelali in predložili osnutek novega načrta, ki pa, kot kaže, ne zadovoljuje skoraj nikogar. Niti občinski odbor se povsem ne strinja z njim in predlaga vrsto popravkov.

O predloženem osnutku regulacijskega načrta, kakor tudi o predlogih, ki jih je postavil občinski odbor, imamo mnogo pridržkov in pripomb. Pripravljenih imamo nekaj spreminjvalnih predlogov, ki so izšli iz posvetovanj z našimi člani. Ti spreminjvalni predlogi se ujemajo z željami velike večine občanov, Slovencev in Italijanov.

Kaj prav za prav vsebuje predloženi regulacijski načrt in v čem se ne strinjamo?

O tem bi bila potrebna dolga razprava, toda danes se bomo omejili le na glavne smernice načrta in v tej zvezi na naša načelna stališča.

Predloženi načrt predvideva, med drugim, da bo devinsko-nabrežinska občina v doglednem času imela 20.000 prebivalcev. Večji del prebivalcev naj bi se ukvarjal se turistično dejavnostjo. Papirnica in kamnolomi bi ostali edini industrijski panogi krajevnega gospodarstva. Kar se tiče obrtništva, predvsem kamnoseškega, je predvideno obširno področje v bližini nabrežinskih kamnolomov. S kmetijstvom naj bi se ukvarjali v glavnem samo prebivalci zgornjega Krasa, o ribištvu pa se sploh ne govori. Kot da bi se občina nahajala daleč stran od morja!

Predloženi regulacijski načrt nadalje predvideva v bližini Sesljanu (med državno cesto št. 202 in pokrajinsko cesto v smeri proti Nabrežini) veliko površino, ki naj bi služila trgovini (skladišča, razstavišča ipd.). Zelo obširna so seveda tudi zazidalna področja (v glavnem med Vižovljami, Sesljanom in Devinom). Manjše zazidalne površine so predvidene tudi v bližini vasi na zgornjem predelu občine, izvzemši Prečnik.

Obstaja več razlogov, ki nam narekujejo, da se protivimo odobritvi tega regulacijskega načrta. Tudi način, po katerem se je načrt pripravljala, ni bil med najboljšimi. Ker gre za veliko odgovornost in izredno odločitev, ki bo za daljšo dobo pogojevala tudi bodoče upravitelje, bi se morali neposredno izreči o vsej zadevi predvsem občani. Njihovo mnenje, v kolikor je v skladu z interesi skupnosti, bi morali upoštevati. Sleherno demokratično upravljanje mora sloneti na najširšem sodelovanju ljudstva.

V zvezi z načrtom, ki predvideva velika zazidalna področja na spodnjem predelu občine, naj povemo še to: S tem načrtom bi odprli vrata gradbenim špekulacijam in pretiranemu naseljevanju. Zato bomo predlagali, naj se to zazidalno področje omeji na minimum. V devinsko-nabrežinski občini se je v zadnjih desetletjih številno prebivalcev skoraj podvojilo. Etnično ravnovesje je dobilo hud udarec. Seveda na škodo Slovencev. Tudi potem, ko se je gradbeno nasilstvo zaključilo, so se nadaljevale velike špekulacije na področju gradbeništva (kondominiji) v

Sesljanu, pri Vižovljah in v Devinu. Nasešlo se je več sto družin, kar postavlja v zadrego tudi občinsko upravo, saj povečuje občinske stroške. Velike površine zelenja so se morale umakniti železobetonu. Naša narodnostna skupnost je potisnjena v stran in danes predstavlja komaj tretjino celotnega prebivalstva v občini.

Medtem, ko predloženi regulacijski načrt predvideva tako velik dotok tujcev, preprečuje domačinom zgornjega predela sleherno gradnjo v notranjosti ali ob robu vasi. Nekatere predvidene zazidalne površine so deloma že razprodane tujcem. Obstaja nevarnost, da bodo tam nastala nova naselja tržaške gospode. Nekatere zazidalne površine (npr. v Cerovljah) so predvidene na kraju, kjer se nahajajo najlepši vinogradi (v načrtu pa je rečeno, da je treba ščititi kmetijstvo!).

Strinjamo se s tem, da je treba dati prednost turistični dejavnosti, saj je ta v gospodarskem pogledu zelo pomembna, mnenja pa smo, da so smernice novega regulacijskega načrta pretirane. Upoštevati je treba namreč dejstvo, da postaja tržaški zaliv središče naftovodov in rafinerij, ki čedalje bolj onesnažajo in okužajo morje, kar je v kričečem protislovju z govorom o razvoju obmorskega turizma. Tudi iz teh razlogov nasprotujemo razsežnim gradnjam tako imenovanih turističnih kompleksov (takim kot je tisti, ki ga namerava graditi podjetje Visentin v Sesljanskem zalivu).

Občanom in tudi vsem tistim, ki jim je pri srcu zaščita obmorskega in kraškega okolja, obstanek in nadaljnji razvoj naše narodnostne skupnosti, zagotavljamo, da bo naša svetovalska skupina v devinsko-nabrežinskem občinskem svetu, še nadalje stala na braniku teh vrednot.

ALBIN ŠKERK

Kraška gorska skupnost ne sme trpeti zaradi "preverjanja"

V moderni Kongresni palači v Riva del Garda je bila prve dni decembra lanskega leta vsedržavna konferenca UNCEM (Vsedržavna zveza občin in gorskih skupnosti). Konferenca je obravnavala vprašanja, ki so združena z delovanjem novoustanovljenih gorskih skupnosti in predvsem o tem, kako preko teh skupnosti obnoviti gospodarsko in socialno življenje na gorskih področjih.

Deželna uprava Furlanije-Juljske krajine ni smatrala za umestno in potrebno, da bi poslala svoje predstavnike na to konferenco. Kljub temu pa je ime naše dežele "odmevalo" v kongresni palači. Voditelji zveze UNCEM so našo deželo ostro kritizirali, ker tedaj še ni ustanovila gorskih skupnosti.

Predsedstvo UNCEM je dalo nalepiti na stene kongresne palače imefa treh od dvajsetih dežel, ki tedaj še niso ustanovile gorskih skupnosti in med temi je bila tudi Furlanija-Juljska krajina.

Navedel sem ta dogodek v potrdilo, da je bila naša dežela vedno skeptična do vseh vprašanj, ki zadevajo gorske skupnosti. Dokler je mogla, je zavlačevala odobritev zakona o gorskih skupnostih, nato pa je z zakonom skrčila na minimum avtonomijo, pristojnosti in seveda tudi sredstva.

Če upoštevamo, da nosi deželni zakon o stanovitvi gorskih skupnosti datum 4. maja 1973, da so vse zainteresirane občine že pred mnogimi meseci izvolile predstavnike, ki jih bodo zastopali v teh

skupnostih in da je predsednik deželne uprave Comelli od desetih gorskih skupnosti doslej sklical prve seje samo v treh skupnostih, je dovolj jasno, da se skuša še naprej zavlačevati to vprašanje, kar je po našem mnenju nedopustno in protizakonito.

Koalicija leve sredine, predvsem pa krščanska demokracija, se je že od vsega začetka zavedala dejstva, da bodo gorske skupnosti sprožile mnogo problemov v zvezi s kompetenco, avtonomijo in finančnimi sredstvi, ki so potrebna za razvoj gospodarsko zaostalega deželnega ozemlja. Tej bojzorni se je pridružila še huda kriza, ki je nastala v koaliciji leve sredine. Na deželni ravni se govori o "preverjanju". Toda kaj naj preverijo? Že toliko krat so "preverili", nato pa je šlo naprej po starem. Konkretno bi bilo, če bi hoteli preveriti zakon o gorskih skupnostih, zakone o prevozih, o gradnjah ljudskih stanovanj, o zdravstvenih konzorcijih, o pristojnostih krajevnih ustanov in dodeljevanju finančnih sredstev tem ustanovam, ki so v hudi stiski. Kaj vse bi dežela lahko naredila v korist slovenske narodnostne skupnosti, če bi preverili politično voljo!

Od treh gorskih skupnosti v Furlaniji-Juljski krajini, ki so bile že konstituirane, je "šla skozi" brez političnih zapletljivajev samo gorska skupnost Neđiških dolin.

V Kanalski dolini in Reziji so sestavili odbor gorske skupnosti demokristjani in socialisti, kar je hudo razburilo socialdemokrate. V peti gorski skupnosti, v pokrajini Pordenone, so sestavili odbor socialdemokrati in komunisti. To je povzročilo hudo razburjenje v vrstah demokristjanov, kar je sicer razumljivo, saj njihova stranka ni bila navajena izgubljati svojih postojank. Demokristjani zahtevajo odstop omenjenega odbora, ker sami v njem niso zastopani.

KPI je vedno zagovarjala stališče, naj bodo odbori gorskih skupnosti enotni, naj bodo sestavljeni tako, da ne bo nobena občina diskriminirana. Krščanska demokracija se je temu upirala, načrtovala je levosredinske odbore in diskriminiranje komunistov. Toda s sedanjo krizo leve sredine se ti načrti krhajo. Tudi zaradi tega se nadaljuje zavlačevanje problemov gorskih skupnosti.

Če bi vzeli v pretres Kraško gorsko skupnost in načrt krščanske demokracije, bi lahko trdili, da so težave velike. Za uresničitev tega načrta bi se morale sporazumeti vse stranke levosredinske koalicije, tako v tržaški kot v goriški pokrajini, kar pa je danes skoraj nemogoče zaradi obstoječih sporov.

Mi menimo, da spori leve sredine ne smejo biti razlog za odlaganje sklicanja sveta gorske skupnosti in za pristop k delovanju odbora. Zato zahtevamo, da se, tako kot določa zakon, skličejo vsi sveti gorskih skupnosti!

DUŠAN LOVRIHA

Zaradi nerazumevanja v Rimu

Kritično stanje SSG

Upravni svet Stalnega slovenskega gledališča v Trstu je (na seji dne 26. avgusta t.l.) razpravljalo o vprašanih upravnega in političnega značaja, ki zadevajo kritično stanje ustanove. Razpravljalo je tudi o programu za sezono 1974-75. V tiskovnem poročilu je med drugim rečeno:

"Vsi napor, vneseni v akcijo za priznanje javnopravnega statusa s strani rimskih oblasti, niso še obrodili konkretnih rezultatov. Vendar se je iz vseh strani, tudi ministrstva za zunanje zadeve, pokazala politična volja za rešitev vprašanja gledališča slovenske narodnostne skupnosti v Italiji.

Na željo ansambla in v zvezi s stališči sindikalnih organizacij je upravni svet ponovno razpravljalo o podpisu pogodb z igralskim in drugim osebjem. Odobril je sklep o podpisu delovne pogodbe za celo sezono. Tako je ponovno prišlo do izraza tesno sodelovanje med upravnim svetom in celotnim ansamblom, kar jamči učinkovitost skupnih naporov, da se doseže čim širša podpora slovenske in italijanske demokratične javnosti, pri čemer je še zlasti važna podpora sindikalnih organizacij. Toda, tako glede predvidenega umetniškega programa dela kot tudi glede vseh zaposlenih v gledališki ustanovi velja objektivno stanje, da bo SSG v Trstu delovalo dokler bo razpolagalo s potrebnimi sredstvi.

Upravni svet je razpravljalo tudi o repertoarju za novo sezono, ki se bo pričela s Cankarjevo dramo "Za narodov blagor". V razpravi je prišla do izraza želja po čimvečji povezavi gledališča s publiko. Treba je tudi poskrbeti za najširšo angažiranost gledaliških igralcev v šolah in prosvetnih društvih. Odobren je bil predlog o novih oblikah kulturnega delovanja v ok-

viru večerov umetniške besede, recitalov in plesne šole za otroke.

Umetniški program SSG za sezono 1974-75 je naslednji:

Ivan Cankar: Za narodov blagor (v abonmaju); Hennequin-Duval: Mož z žleba (izven abonmaja); Molnar: Liliom (v abonmaju); Golia: Jurček (otročka predstava izven abonmaja); Squarzina: Tri četrtine lune (v abonmaju); Wilder: Družina Androbus (v abonmaju) in Majcen: Apokalipsa (z dodatkom motivov in Rižarne). Tudi ta predstava bo izven abonmaja).

Položaj Slovenskega gledališča v Trstu je torej nespremenjen. Vsa prizadevanja za premostitev težav in "zagotovila o dobri volji" v odgovornih krogih, doslej še niso pokazala konkretnih rezultatov.

Svojčas je prišlo na dan, da se v zadeve gledališča slovenske narodnostne manjšine vmešava tudi zunanje ministrstvo. V zvezi s tem je poslanec Albin Škerk poslal posebno pismo ministru Moro.

V odgovoru je minister Moro potrdil, da so težave pri reševanju priznanja Slovenskega gledališča nastale zaradi tega, ker neki zakon določa, da sme biti v enem mestu samo po eno stalno gledališče. V Trstu, kot je znano, že obstaja stalno gledališče (italijansko). Vsekakor, tako pravi minister Moro, zapleten problem Slovenskega gledališča proučuje ministrstvo za turizem in prireditve, zunanje ministrstvo pa ne bo postavljalo nobenih ovir.

Položaj gledališča slovenske narodnostne manjšine v Italiji je še vedno dramatičen. Vprašujemo se, koliko časa bodo v nekaterih krogih proučevali zadevno vprašanje in kdaj se bodo odločili, da priznajo Slovenskemu gledališču status stalnega gledališča?

Mladina iz Lonjerja je tudi letos obnovila tradicionalno vaško šagro. Prireditve je zbudila veliko zanimanje, kar je potrdila tudi udeležba. (Na sliki: nastop Tržaške folklorne skupine).

Praznik tiska v Trebčah

Pevski zbor Svoboda II. iz Trbovelj je pel na prazniku komunističnega tiska v Trebčah.

Tovariši iz Trebč so se letos zelo odlikovali pri organiziranju praznikov komunističnega tiska. Pred nekaj meseci so organizirali prvi praznik, ki je združil okrog našega tiska skoraj vse vaščane, preteklo soboto in nedeljo pa so priredili drugi praznik, ki je imel mnogo večji pomen, saj je presegel krog domače vasi. Organizirali so turnir za pokal DELA, ki postaja že tradicionalen, v goste so povabili pevski zbor Vesna iz Križa, ki je nastopil skupaj z domačim Primorcem, hkrati pa so povabili v goste tudi pevski zbor Svoboda II. iz Trbovelj in godbo na pihala iz Pridvora pri Kopru.

O sedanjem političnem položaju, o nalogah komunistov in o vlogi našega tiska sta na prazniku v nedeljo govorila tovariša Stojan Spetič in Arturo Calabria.

Za dobro izpeljane prireditve gre trebenskim organizatorjem in vsem, ki so na prazniku kakor koli sodelovali, naše pri-znanje in iskrena zahvala.

«Slabše kot prej»

Ne vemo kakšen kriterij zasledujejo tisti, ki so pri tržaškem občinskem podjetju ACEGAT odgovorni za tramvajsko in avtobusno službo na relaciji Trst - Opčine in obratno. Vtis imamo - in ne le vtis - da prav malo upoštevajo želje in potrebe tistih, katerim sta tramvajska in avtobusna služba namenjeni, to je potnikom. Morda bi bilo točneje zapisati, da se v acegatovih birojih za želje in potrebe potnikov sploh ne zmenijo.

Pričakovali smo, da bo po prehodu tramvajske proge v režijo občinskega podjetja bolje kot je bilo prej, toda, žal, mnogokrat slišimo ugotavljanje: "Sedaj je slabše kot je bilo prej".

Začnimo pri voznem redu. Zadnji tramvaj odpelje iz Trsta ob 20.10. Od tedaj dalje vozijo avtobusi. Toda do 22 ure noben avtobus ne pelje neposredno na Opčine. Tja pripelje šele po obvozu skozi naselje "Villa Carsia". Pravi absurd je, da mora abonent, ki se pelje z avtobusom, ki odpelje iz Trsta po 20,10 in pred 22.uro in je namenjen na Opčine, doplačati 50 lir za vsako vožnjo. Neprijetno je tudi sprevodniku, ki mora ugotavljati, kam je potnik namenjen; abonentu pa je zoprno, ker mora med eno samo vožnjo kar kvadrat pokazati abonmajsko karto.

V večernih urah so skoraj vedno v obratu mali avtobusi, v katerih je le nekaj sedežev. Večina potnikov mora stati in vozilo jih premetava sem ter tja. Ko imajo vojaki prost izhod je v avtobusih huda gneča. Še hujša je ob povratku iz mesta, npr. ob 22. in 22.30. Često je v avtobusu kot v škatlji sardel. Seveda vojak ima prostih le nekaj ur in ob določenem času mora biti v kasarni, civilist pa, ki ni vezan na vojaško disciplino, mora potrpežljivo a zlovoljen čakati na morebitni dodatni ali pa na naslednji redni avtobus.

Plodno delo Tržaškega partizanskega pevskega zbora

Koncert Tržaškega partizanskega pevskega zbora in godbenega ansambla v toskanskem mestu Sesto Fiorentino.

Tržaški partizanski pevski zbor, ki ga vodi Oskar Kjuder, zares ne pozna počitnic. Niti sredi poletja ni prekinil svojega dela. Zbor je imel več nastopov na pomembnih prireditvah, zraven pa je, seveda, imel tudi vaje, saj marljivo pripravlja nov program, s katerim se bo predstavil v tržaškem Kulturnem domu.

Omenili bomo samo nekatere prireditve, na katerih je v zadnjem času nastopil Tržaški partizanski pevski zbor. Prejšnji mesec je gostoval na prireditvi beneških Slovencev, zadnjega avgusta je sodeloval na pokrajinskem festivalu komunističnega tiska v mestu Pisa, dne 1.septembra na proslavi ob 30.obletnici osvoboditve v Sesto Fiorentino, preteklo nedeljo je imel koncert na velikem partizanskem slavlju na Tatrah v Brkinih, še istega dne pa je en del zbora sodeloval tudi na spominski svečanosti na bazovskem strelišču.

Čeprav je vsaka izmed omenjenih prireditvev imela svoj pomen, in je Tržaški partizanski pevski zbor v nemajhni meri

prispeval k njenemu uspehu, je vendar bilo gostovanje v toskanski deželi nedvomno najbolj pomembno. Povsem umevno je, da je nastop v tako oddaljenih mestih terjal mnogo napora in žrtev, toda naši pevci se, kot pravi partizani, niso zmenili ne za napor, ne za žrtve. Veseli so bili, da so imeli možnost nastopiti v tako oddaljenih krajih in posredovati ljudem, ki ne poznajo naših razmer, partizansko in borbena pesem. V nepozabnem spominu jim je bo prav gotovo ostalo srečanje z gostitelji, s predstavniki italijanskega in francoskega odpornišva in seveda z množico izredno hvaležnega občinstva. Žal jim je le, da je koncert v Pisi le deloma uspel zaradi neugodnega vremena, zato pa so toliko bolj navdušeni nad uspehom, ki so ga želi v Sesto Fiorentino. Kot običajno, so pevce tudi na gostovanju v Toskani spremljali člani godbenega ansambla, gledališki igralec Julij Guštin in dr. Piero Panizon, di skrbita za vezni tekst.

Partizanska slavlja v Brkinih

Pretekli teden so bile v Brkinih štiri prireditve v počastitev 30. obletnice prvih volitev. Najprej so v odkrili spominsko obeležje na Bržanovi domačiji v Padežu, kjer se je oktobra 1944 konstituiral odbor južno primorskega okrožja, zatem so na Pregarjah odkrili spomenik partizanskemu prvoborcu Rudiju Mahniču - Brkincu, v Materiji pa spomenik znanemu političnemu delavcu Francu Segulinu, ki so ga nacisti usmrtili v tržaški Rižarni. V nedeljo uradno odprli za promet prvi del slemenske ceste, ki bo povezovala brkinske vasi s cestnim omrežjem Primorske. Ob tej priložnosti je bil v vasi Tatre mogočen shod, katerega so se udeležili številni bivši borci in aktivisti, več uglednih političnih delavcev in gostov iz Slovenije in tudi iz Trsta ter seveda množica brkinskih rojakov. Na shodu je govoril predsednik skupščine SR Slovenije dr. Marijan Breclj. Tržaški partizanski pevski zbor je ponovil svoj znani miting, ki je zelo navdušil številne poslušalce. Igrale je tudi pihalna godba ljubljanske vojaške garnizije.

Kot je znano so bili Brkini pomembno partizansko središče med NOB. V partizanskih edinicah, ki so operirale na tem področju, je bilo tudi mnogo borcev iz tržaškega področja.

Povsem naravno je, da so v nedeljo pohiteli v Brkine, tudi številni Tržaçani in se srečali s tamkajšnjimi domačini, s katerimi so tesno sodelovali v osvobodilnem boju.

Festival tiska v Ažli

V dneh od 30. avgusta do 1. septembra t. l. je bil v Ažli (občina Špeter) I. festival komunističnega tiska. Priredile so ga sekcije iz Nediških dolin.

Pobudo za ta festival so dali mladinci, ki se udeležujejo v komunistični organizaciji.

Rihard Podreka je v dopisu, ki ga je poslal našemu listu med drugim poudaril, da mladinci Nediških dolin želijo podpreti komunistični in napredni demokratični tisk, zavedajoč se vloge, ki jo vrvi v sodobni družbi s tem, da objektivno obvešča o vseh pomembnih dogodkih v Italiji in v svetu. Svoboden glas, tako poudarja tovariš Rihard Podreka, naprednega in demokratičnega tiska je še posebno važen v današnjem času, ko kapitalistični mogotci skušajo koncentrirati v svojih rokah ves svoj tisk, po svoje obveščati javnost in seveda ustvarjati javno mnenje tako, da bi odvrčali pozornost ljudskih množic od najvažnejših življenjskih problemov.

Zdravje je prvo

Kaj smo vsega slišali, videli in čitali o mednarodni manjšinski konferenci! Bilo nas je več kot tisoč, in vendar je le redkokdo opazil, kaj se je dogajalo čudnega v jugoslovanski delegaciji, ki je le navidezno bila med najaktivnejšimi in med najbolj pripravljenimi. Le bistrim očem dopisnika "Katoliškega glasa" ni ušlo, da so Jugoslavlani bili nič manj kot v "karanteni".

Pri nas v Italiji, kjer gre zdravstvo, kot vse ostalo, na boben, bi le stežka razumeli nujne razloge, ki so jugoslovanskega medicinskega specialista prepričali, da se je odločil za popolno izolacijo in svetoval delegatom, naj se predvsem izogibajo ljudem, ki so vidno kazali bolezenske znake.

To je težko spoznati na sicer zagorelem obrazu Slovenca, ki se je v teh poletnih dneh mučil na konferenci, toda verjemite nam, ni bilo pri vseh enako.

Ali se kdo še spominja Marija? Dolg, ošiljen, izmučen obraz človeka. Ko si ga srečal, te je v neznosni vročini ob morju stresel mraz. Na pozdrav ti je morda nekaj zamomljal in prisegel bi, da je bilo kot če bi rekel: "...in Bog ti daj večni pokoj".

Ta mrzli srh ob takem srečanju je bil že prvi dokaz, da z zdravjem ni vse v redu. Bežal si po hodnikih in skoraj trčil ob okroglega Franca. Oči so mu žarele v maščevalni strasti, ker so mu v Ljubljani ubili duhovnega očeta Lamberta. (Ali se je kdo čudil, če je zdravnik takoj ukazal karanteno za vse bivše partizane, ki jih v jugoslovanski delegaciji na konferenci tudi ni manjkalo?)

Pravijo, da se je nekdo necepljen približal Maksu. Zanimal se je za nemške zasluge pri odpiranju (in požiganju) slovenskih šol na Tržaškem. Namesto odgovora je začutil, kot če bi ga kdo pičil. Na roki je imel dve majhni ranici, zdravnik mu je ukazal serum.

Po konferenci, ko se še ni osušilo črnilo na straneh "Katoliškega glasa", je bil nekje na Dolenjskem posvet. Zdravniki, ki imajo s Tržaško že bridke izkušnje, so skrbno preučili uspeh enostranske karantene in bili z njim (kot vsi Slovenci) izredno zadovoljni. Zato je zna-

ni specialist za podobne bolezni verjetno zaključil:

"Le pojdite v Drago, fantje moji, a samo cepljeni, kajti zdravje je prvo." *

Anton Požar

Umril je tovariš Anton Požar, starosta slovenskih gledaliških igralcev. Tako kot živel - skromno, se je takorekoč tiho poslovil in - zaspal.

Pokojnega igralca se še spominjajo ljubitelji slovenske odrske umetnosti, tako tisti, ki so obiskovali predstave v dobi pred fašizmom, kasneje, dokler se je dalo, v ilegali, in tako tisti, ki so s Slovenskim gledališčem v Trstu takorekoč živeli po osvoboditvi. Zato bo spomin na igralca Požarja ostal živ.

Viljem Čok

Umril je tovariš Viljem Čok iz Lonjerja. Še pred nedavnim smo ga srečali in se z njim pogovarjali. Res, ni bil pri najboljšem zdravju, vendar je bil, vsaj navidez, tak kot pred leti, ko je še aktivno sodeloval v naših organizacijah in z veliko vnemo širil našo pisano besedo.

Tovariš Viljem je vstopil v partijo kmalu po končani vojni. V vseh časih je bil požrtvovalen in delaven. Kot takega so ga zlasti lonjerski domačini in vsi, ki so ga poznali, radi imeli in spoštovali. Po poklicu je bil zidar. Aktivno se je udeleževal tudi v sindikalni organizaciji svoje stroke. Bil je tudi v pokrajinskem sindikalnem vodstvu.

Ohranili ga bomo v trajnem spominu. Žalujočim svojcem izražamo globoko sožalje.

Znana proseška godba je preteklo nedeljo slavila 70. letnico svojega plodnega delovanja. Ob tej priložnosti je bila na Proseka prireditve, na kateri so sodelovale tudi pihalne godbe iz drugih krajev.

Pričevanja na mednarodni konferenci o manjšinah

Zgodovinski in kulturni oris Beneške Slovenije

V prejšnji številki smo poročali o poteku mednarodne konference o manjšinah, ki je bila v Trstu v dneh od 10. do 14. julija t.l. Objavili smo (v izvlečku) tudi nekatere govore in pričevanja. Obljubili smo, da bomo (v mejah možnosti) še pisali o tej konferenci ter objavili (v izvlečku) še nekatere prispevke. Za današnja številka smo izbrali naslednje:

VILJEM ČERNO, predsednik kulturnega društva "Ivan Trinko" v Čedadu, je podal zgodovinski in kulturni oris Beneške Slovenije. Med drugim je dejal: "Ko so Slovenci bili pod beneško oblastjo, so izsilili spoštovanje svojih običajev in pravic do ohranitve lastne svojskosti. Imeli so tudi možnost ustanovitve samoupravne skupnosti. Leta 1866 so se beneški Slovenci izrekli za priključitev k savojski kraljevini, ker so upali, da bodo lahko svobodno razvijali vrednote domače zemlje, posebno pa svoj jezik. Toda takrat se je za Slovence v Benečiji začelo obdobje silovite objektivne in subjektivne asimilacije".

Ko je govornik prešel k orisu novejših stvarnosti je med drugim ugotovil:

"Vse vlade, tudi povojne, so nadaljevale z raznarodovalno politiko. Pospesevali so razpršitev etnične skupnosti. Ob nemoči, da bi spremenili svoj položaj, so se domačini začeli v veliki meri izseljevati.

V Beneški Sloveniji je še vedno v veljavi okrožnica SID (N.D. 651045š3) iz leta 1967, ki vzpodbuja razna poveljstva oboroženih sil, da morajo 'nadaljevati z nadziranjem civilnih državnih ustanov, usmerjenost civilnega prebivalstva na družbeno-političnem področju in še posebej zahteve narodnostnih pravic v obmejnem pasu'. V takem prikritem stanju pritiska so prepovedali dvojezični napis na plošči slovenskih partizanov, ki so padli v Sv. Lenartu in tudi uporabo šolske učilnice študijskemu centru Nediža iz Špetra itd. Avgusta 1971 je šovinistična drhal napadla pevski zbor Rečan iz Hlodiča, septembra 1973 pa so prepovedali neobvezen pošolski pouk slovenščine v Bardu in Teru".

Dr. Černo zaključuje svoje pričevanje tako-le:

"Če danes Beneška Slovenija doživlja svoj kulturni preporod in izpolnjuje tisto, kar si lahko pridobi posameznik in aktivna družbena skupnost, pomeni, da spontano želi lastno oblikovanje. Zato je po fazi obrambe svoje narodnosti, ki je bila značilna za dolgo obdobje, nastopila večja občutljivost javnega mnenja in širše opredelitve do gibanj, ki so tu delovala.

Odpirajo se, čeprav počasi in previdno, možnosti novih poskusnih prijemov.

V novem vzdušju si utira pot upanje v pozitivno rešitev preteklih protislovij, ki so negativno vplivala na politično podobo Beneške Slovenije. Taka možnost razširja proces postopnega zorenja zavesti o osebnosti Slovencev v videmski pokrajini in daje pozitivno pobudo za poživitev in uresničitev iniciativ in dejavnosti, ki so povezane z okrepitevijo domače slovenske kulture v skladu z načeli svobode in demokracije".

Zahteve beneških Slovencev

IZIDOR PREDAN, odgovorni urednik lista "Novi Matajur", je obravnaval razmere, v katerih žive Slovenci v videmski pokrajini. Ko je obravnaval zahteve beneških Slovencev, je med drugim dejal:

"Če razumete pogoje, v katerih je živela naša narodna skupnost v zadnjih stoletjih, potem bi se morali čuditi, če je sploh prišlo do kakršnihkoli zahtev. In vendar je do zahtev prišlo. Leta 1949 je šla v Rim delegacija goriških in beneških Slovencev in izročila takratnemu predsedniku vlade De Gasperiju spomenico, ki zahteva, da se Slovincem v videmski pokrajini juridično prizna status narodnostne manjšine. Leta 1966, ob stoletnici priključitve Beneške Slovenije k Italiji, je Narodni odbor beneških Slovencev izročil predsedniku republike Saragatu, ki je ob tej priložnosti obiskal našo pokrajino, spomenico z našimi splošnimi zahtevami. 10. oktobra 1969 pa je takratni predsednik deželnega odbora dr. Berzanti sprejel zelo reprezentativno delegacijo beneških Slovencev. Delegacija mu je izročila spomenico s konkretnimi zahtevami:

1. Uvesti v učne načrte šol v krajih, kjer prebivajo Slovenci, redne ure slovenščine, kakor se v slovenskih šolah na Goriškem in Tržaškem poučuje italijanščina.

2. Oddati učna mesta v krajih, kjer prebivajo Slovenci, predvsem domačemu učnemu osebju, ki pozna jezik učencev.

3. Čimprej naj se nadomesti poučevanje slovenskega jezika in književnosti na jezikovni fakulteti v Vidmu s stolico slovenskega jezika in književnosti.

4. Dežela naj bo pobudnik za finančno pomoč prosvetno-kulturnim društvom in

slovenskemu tisku v videmski pokrajini.

5. S finančno in moralno pomočjo naj se podpre ustanovitev slovenske ustanove za etnografske, toponomastične, dialektalne, folklorne, zgodovinske študije v enem iz med središč, kjer živijo Slovenci.

6. Zagotovi naj se, da se bo nadaljevala praksa, po kateri vsaj nekateri uradniki občin, kjer prebivajo naši ljudje, znajo in lahko občujejo v slovenskem jeziku.

7. Na osnovi stoletnih tradicij naj se ustanovi medobčinski organ (dolinski svet, konzorciji med občinami itd.) v območju, kjer prebivajo Slovenci, da bi tako mogli avtonomno reševati njihove skupne (upravne, ekonomske, socialne, etnične, kulturne) probleme.

8. Ker so predeli, kjer živijo Slovenci, med najbolj zaostalimi in nizko razvitimi v deželi, je treba poskušati rešiti s posebnim ukrepom (ki bi bil vnešen v splošni načrt razvoja dežele) ekonomske, socialne probleme naših krajev.

V tem smislu bi morala dežela dejati pubudo za valorizacijo naših krajev.

Čeprav je predsednik Berzanti zagotovil svojo solidarnost in razumevanje, ni bila uresničena niti ena izmed zahtev, ki jih vsebuje omenjena spomenica. Resnici na ljubo moramo povedati, da od takrat daje dežela finančno podporo našim društvom, a ne v taki meri, kot jo potrebujejo za svoje težko in specifično delo".

Tovariš Predan je zatem dejal: "V zadnjih letih je nastalo pri nas več kulturnih društev, ki se sicer razlikujejo po idejni usmeritvi, a jim je skupni končni cilj: doseči priznanje statusa narodne manjšine in vseh pravic, ki jih predvideva republiška ustava. Za kulturni, gospodarski in socialni razvoj naše dežele nastopamo enotno. Prav tako nastopamo enotno v obrambi našega jezika, kulture in tradicij.

Leta 1972 smo se srečali z delegacijami strank ustavnega loka v videmski pokrajini. Težak položaj beneških Slovencev smo jim obrazložili najprej z enotnim, nato pa še s posameznimi dokumenti. Od strank ustavnega loka smo zahtevali obvezo, da se bodo zazele za uresničitev ustavnih določil, za priznanje naših pravic. Tajništvo videmske federacije KPI se je obvezalo, da se bo dosledno borilo za naše pravice, socialistična delegacija nas je seznanila z osnutkom zakona za zaščito Slovencev v Italiji, delegacija krščanske demokracije pa je vzela na znanje našo obrazložitev in nam povedala, da ni pooblaščen, da bi nam dala kakršenkoli odgovor.

Kaj zahtevamo danes kot danes?

Kot prvo stvar juridično priznanje statusa manjšine, nato pa uveljavitev vseh tistih narodnih pravic, ki jih to priznanje predstavlja. Danes ni več izgovorov, da nismo še dozoreli za to. Naša manjšina je dokazala dovolj vitalnosti.

(Se nadaljuje)

Hud udarec paktu NATO

Razplet ciprske krize z vsemi nepredvidenimi posledicami, ki jih je imel, je zadal hud udarec interesom pakta NATO in ZDA v vzhodnem Sredozemlju. Potem, ko se je pred slabim letom izkazalo ob prvi hujši krizi, da je "pes čuvaj" vzhodnega Sredozemlja Papadopoulos očitno nepripravljen, so ga ZDA zamenjale z generalom Gizikisom in z njegovo kliko. A tudi tem je odklenkalo, ko se je Turčija odločila za vojaško invazijo Cipra, kjer je Nikos Sampson, dolga roka atenskih polkovnikov, izgnal zakonitega predsednika Makariosa.

Državni tajnik Kissinger in predsednik ZDA Ford sta kaj kmalu spoznala, da sta v ciprski zadevi delala račune brez krčmarja. Režim polkovnikov se je zrušil spričo propada udara in z njim je izginil tudi Sampson. ZDA so bile prisiljene radikalno spremeniti svoje stališče: od tihe podpore polkovnikom so morale preiti na odločno (sorazmerno) obsodbo pučistov.

Pa tudi pri izbiri naslednika polkovnikov sta se Kissinger in Ford bridko zmotila. Nekdanji vodja grške ustavne desnice Karamanlis se je v desetih letih, ki jih je preživel v izgnanstvu, bistveno spremenil. Ne moremo mu sicer reči, da je postal strasten naprednjak, a pod pritiskom demokratičnega javnega mnenja v državi je bil prisiljen zavzeti odločno stališče do ciprske krize. Prav vojaška nemoč grške vojske ga je prisilila, da je igral diplomatske karte, ki jih je imel v rokah: izstop iz NATO.

Vojaški spopad med članicama samozvanega obrambnega zahodnega zavezništva, zlasti pa še izstop Grčije iz pakta NATO in istočasna napoved izгона ameriških sil iz države, je prizadela hud udarec vojaškim interesom NATO in ZDA. Oporišča v Pireju ter atomske postojanke na Kreti so iz strateškega vidika nenadomestljive za ameriške generale, zlasti še, ker je Karamanlis pokazal pripravljenost voditi politiko odprtosti do vzhodnih in neuvrčenih držav.

Strategi Pentagona, ki se požvižgajo na zakonite interese sredozemskih narodov in mislijo le v terminih vojaške strateške premoči, so se znašli pred težko rešljivim vprašanjem: kako nadomestiti oporišča v Grčiji, saj ni pojmljiv, vsaj v kratkem, nov vojaški puč v tej državi, ko so se prejšnji vojaški poveljniki tako slabo izkazali. Kam torej preseliti oporišča VI. brodivoja, da bo lahko z nezmanjšano učinkovitostjo strašilo po vzhodnem Sredozemlju?

Možnosti ni veliko. Turčija je sicer izjavila, da je pripravljena sprejeti na svoje ozemlje oporišča NATO, ki so sedaj v Grčiji, a šlo je bolj za diplomatsko potezo kot pa za dejansko ponudbo. Odnosi med Ankaro in Washingtonom so že dalj časa napeti in kljub ameriški podpori Turčiji ob invaziji Cipraso se še bolj zaostri-

odkar je premier Ecevit sklenil liberalizirati gojenje opijevega maka.

Odnosi med ZDA in Egiptom, kljub velikim napredkom, še niso na taki ravni, da bi Kairo sprejel na svoje ozemlje ameriška vojaška oporišča. Z Malto, nekdanjo letalonosilko Sredozemlja, je še večji križ, saj Dom Mintoff komaj tolerira na svojem ozemlju do leta 1980 britanska oporišča, kaj še, da bi dal dovoljenje ZDA, da preselijo tja svoja oporišča.

Oporišča v Francovi Španiji pa so po drugi strani predaleč, da bi lahko omogočala amerškemu brodivoju učinkovito nadzorstvo nad vzhodnim Sredozemljem. V tej zvezi ne gre prezreti niti finančne plati vprašanja. Stroški za vzdrževanje brodivoja, če bi to imelo svoja oporišča v oddaljeni Španiji, bi znatno narasli, da sploh ne govorimo o stroških za gradnjo novih oporišč. Baze, kakršne imajo ZDA v Grčiji, ne zgradiš kar čez noč.

Vse te težave so padle Kissingerju in Fordu na glavo prav v trenutku, ko je kongres sklenil znatno okrniti vojaški proračun. Niti misliti ni, da bi senatorji in poslanci odobrili velike izdatke za gradnjo novih oporišč.

Potrebna je poostrena budnost

Spričo vseh navedenih težav preostaja za NATO in ZDA v bistvu le ena rešitev: premestiti svoja oporišča v Italijo, kjer imajo med drugim že dobro opremljene baze v Neaplju in na Siciliji. Čeprav se rimska vlada nekoliko punta, imajo zahodni zavezniki veliko vzvodov za pritisk na Italijo. Predvsem gre tu za priznanje kreditov v zameno za popustljivost vlade pri vprašanju nameščanja oporišč.

Ne gre pozabiti, da si CIA ni prav nič obotavljala strmoglaviti zakonito vlado v Grčiji, ko je hotela spremeniti državo v psa čuvaja vzhodnega Sredozemlja. Pričakovati je zato, da se tudi v Italiji ne bi prav nič obotavljala seči po tem skrajnem sredstvu, če bi strategji Pentagona ocenili, da je za interese zahoda potrebno spremeniti Italijo v "psu čuvaja" vzhodnega Sredozemlja.

Ameriški veleposlaniki v Rimu so se od nekdanj "odlikovali" z zaviranjem razvoja demokracije v Italiji in s podpiranjem reakcionarnih, protikomunističnih sil (pomislimo le na rovarjenje Dine Luce takoj po osvoboditvi). Ni naključje, če je ameriški državni sekretar po tajnih kanalih izrazil italijanski vladi svojo zaskrbljenost o možnem političnem razpletu v Italiji prav v teh dneh, ko je toliko govora o možnosti vstopa komunistov v vlado. Je morda le naključje, da je prišlo do pokola v Brescii in na brzcu "Italicus" prav časa, ko se je začela premoč ZDA v vzhodnem Sredozemlju krhati?

Prav zakadi tega je potrebna poostrena budnost vseh demokratičnih italijanskih

sil, da se zatrejo v kali morebitni prevratniški načrti tistih notranjih in zunanjih sil, ki bi hotele še bolj podrediti Italijo tujim interesom. Vlada pa mora javno zajamčiti v parlamentu, kot so zahtevali naši tovariši senatorji, da ne bo popuščala tujim pritiskom za ceno državnih interesov. Izkušnje Grčije in Čila naj nam bodo v opomin.

VOJMIR TAVČAR

Čile

rjeni številni procesi. Pripravljajo proces tudi proti voditelju čilske komunistične partije tovarišu Corvolanu.

V teh dneh se demokratične množice in partije po vsem svetu spominjajo čilske tragedije, potrjujejo svojo solidarnost s čilskimi tovariši, ponovno obsojajo fašistične golpiste in nadaljujejo svojo prizadevanja za obnovo demokratičnega življenja v tako hudo prizadeti latinsko-ameriški državi. Ravno na dan prve obletnice puča so se zbrali predstavniki demokratičnih sil Latinske Amerike v glavnem mestu Venezuele. Tako kot pred nekaj meseci v Parizu, kjer se je zbrala vsa demokratična Evropa, so razpravljali o nadaljnjih akcijah za pospešitev demokratizacije Čila.

Ob ugotavljanju tega, kar se je v enem letu zgodilo v Čilu, dobimo grozno sliko. Uboji, deportacije, odpusti z dela, ukinitve vseh demokratičnih svoboščin in vseh socialnih pridobitev, draginja, lakota, gospodarska katastrofa. To so dejstva, to so sadovi režima, ki se je s silo in s prelivanjem krvi polastil oblasti v državi.

Še bolj kot doslej mora biti tudi naša solidarnost aktivna. Tembolj tudi zato, ker smo sami okusili grozote fašizma. Tembolj tudi zato, ker si lahko predstavljamo, kaj bi se zgodilo pri nas, če bi uspelo temnim silam, da bi uresničile svoje zločinske načrte. In vedeti moramo, da za temnimi silami, tako za tistimi, ki so izvedle prevrat v Čilu, kot za tistimi, ki o morebitnih prevratih v drugih deželah še sanjajo, stoji ameriška CIA, stoji velekapital, ki stremi za tem, da bi obrnil kolo zgodovine nazaj. To pa se ne sme zgoditi!

DELO - glasilo KPI
za slovensko narodno manjšino
Direktor Marija Bernetič
Odgovorni urednik
Anton Mirko Kapelj
Uredništvo in uprava:
Trst - Ulica Capitolina, 3
telef. 764-872, 744-047,
Dopisništvo v Gorici: Ulica Locchi, 2
telef. 24-36
Letna naročnina 1.500 lir.
Poštni tekoči račun 11/7000
Tisk: Tipo/offset Riva
lastnika: C. Facchetti in P. Zucca
Trst, Ul. Torkebianca 12